

Streszczenie

Czartoryscy z Pełkiń. Dzieje rodziny

Podjęty w pracy temat badawczy ukazuje losy założonej w Pełkiniach na przełomie XIX i XX wieku rodziny Witolda Czartoryskiego i Jadwigi z hr. Dzieduszyckich. Stanowiła ona część gałęzi wiedeńskiej rodu Czartoryskich, wywodzącej się z linii klewańskiej. Swój początek gałąź ta zawdzięcza Konstantemu Adamowi – młodszemu z synów Izabeli i Adama Kazimierza, nazwę zaś stolicy monarchii habsburskiej, z którą po 1931 roku związał on swoje losy. Równoległą do niej była gałąź paryska, założona przez starszego z braci Czartoryskich – Adama Jerzego – przywódcę Hotelu Lambert.

Z rodzinnej fortuny przypadł Konstantemu w udziale m.in. Klewań, Międzyrzecz oraz Jarosław z pobliskimi Pełkiniami. Ostatni z tych majątków, dziedziczył jego syn Jerzy, który w 1866 roku urządził w nim – swoją drugą po wiedeńskim pałacu Weinhaus, siedzibę. W ówczesnej Galicji rozwinął on szeroką działalność publiczną ukierunkowaną na rozwój kraju. Społecznie działał głównie we wsiach pełkińskiego majątku fundując m.in. szkoły i ochronki dla dzieci. Bardzo aktywnie zaangażował się w politykę – był posłem w Sejmie Krajowym we Lwowie oraz członkiem wiedeńskiej Rady Państwa (Herrenhauses).

Pracę Jerzego z dużym powodzeniem kontynuował syn Witold Leon (1864-1945). Skupiał się on głównie na rozwoju gospodarczym najpierw Galicji, a następnie II Rzeczypospolitej. Związał się z około dwudziestoma organizacjami rolniczymi i gospodarczymi, zyskując opinię wybitnego działacza i organizatora ziemian. W polityce, którą traktował jako służbę i obowiązek wobec kraju, był przede wszystkim katolikiem i ziemianinem. Przez wszystkie okresy swojej działalności, a więc galicyjskim, wojennym i niepodległościowym, niezmiennie zajmował miejsce po prawej stronie sceny politycznej, reprezentując konserwatywne ziemiaństwo o mocnym chrześcijańsko-narodowym zabarwieniu. Aktywna przedstawiała się także jego praca społeczna, realizowana wspólnie z żoną oraz dziećmi.

Witold i Jadwiga doczekali się jedenaściorga dzieci, a cechą charakterystyczną ich rodziny była głęboka wiara i przywiązanie do Kościoła katolickiego. Zaowocowało to wśród ich potomstwa aż czterema powołaniami do stanu duchownego. Księżmi zostali – Jerzy i Stanisław, siostrą zakonną Anna (s. Weronika), zakonnikiem zaś Jan (o. Michał). Ostatni z nich, ginąc męczeńską śmiercią podczas Powstania Warszawskiego, znalazł się w gronie 108

męczenników II wojny światowej wyniesionych na ołtarze. Siedmioro z pełkińczyków założyło własne rodziny, z których wywodziło się ogółem trzydziestu czterech wnuków Witolda i Jadwigi. Było wśród nich dziesięciu mężczyzn, z których sześciu przedłużyło rodowe nazwisko. Jako trzecie pokolenie potomków księcia Konstantego Adama byli oni przedstawicielami osiemnastego pokolenia rodziny Czartoryskich. Dziś ich potomkowie stanowią najliczniejszą w Polsce część rodu Czartoryskich